Załącznik nr 2
do Regulaminu Małopolskiego Konkursu Historycznego
dla uczniów szkół podstawowych województwa
małopolskiego w roku szkolnym 2023/2024,
stanowiącego załącznik do zarządzenia
Nr 42/23 Małopolskiego Kuratora Oświaty
z dnia 20 września 2023 r.

Zakres wiedzy i umiejętności wymaganych na poszczególnych etapach konkursu i wykaz literatury obowiązującej uczestników oraz stanowiącej pomoc dla nauczyciela

I. **Temat konkursu**

„Wiek srebrny Rzeczypospolitej, czyli okres panowania królów elekcyjnych od 1572 do 1696 roku."

II. Zakres wymaganej wiedzy i umiejętności uczestników

W każdym etapie konkursu uczestnicy powinni wykazać się wiedzą i umiejętnościami zawartymi w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej w zakresie historii (II etap edukacyjny, kl. IV–VIII), określonej rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 356 ze zm.) oraz wykraczającymi poza ww. podstawę poprzez zapoznanie się z dodatkową literaturą wskazaną w wykazie (część III).

Cele konkursu:

- popularyzacja wiedzy historycznej wśród uczniów i zachęcanie ich do samodzielnego jej zdobywania;
- rozwijanie myślenia krytycznego i wyobraźni historycznej, umiejętności analizowania i posługiwania się informacjami zawartymi w literaturze przedmiotu oraz pochodzącymi bezpośrednio ze źródeł historycznych;
- doskonalenie umiejętności posługiwania się zdobytą wiedzą historyczną dla lepszego rozumienia problemów współczesnego świata;
- kształtowanie i pogłębianie postaw patriotycznych oraz szacunku dla polskiego dziedzictwa narodowego;
- kształtowanie szacunku do Państwa Polskiego, a także dla kultur innych narodów oraz mniejszości narodowych i religijnych;

- kształtowanie tożsamości lokalnej poprzez zrozumienie znaczenia Krakowa i regionu Małopolski dla dziejów ogólnonarodowych;

- promowanie uczniów szczególnie zainteresowanych historią.

Na wszystkich trzech etapach konkursu jego uczestnicy powinni wykazać się umiejętnościami:

- prawidłowego umiejscawiania wydarzeń w czasie i przestrzeni,
- rozumienia i właściwego posługiwania się pojęciami historycznymi,
- dostrzegania związków przyczynowo-skutkowych,
- pozyskiwania informacji z różnych źródeł historycznych, na ich podstawie prezentowania wniosków oraz dokonywania analizy i interpretacji zjawisk historycznych,
- posługiwania się mapami historycznymi,
- przedstawiania historii Polski na tle wydarzeń europejskich i światowych, ze szczególnym uwzględnieniem Europy Środkowo-Wschodniej.

Zakres wymaganej wiedzy i umiejętności uczestników w kolejnych etapach konkursu:

Etap szkolny

Obowiązuje cały zakres wiedzy i umiejętności określony w podstawie programowej dla szkoły podstawowej (Dz.U. z 2017 r. poz. 356 ze zm.) w zakresie przedmiotu historia (klasy IV–VIII) obejmujący **całą podstawę programową** (Od starożytności do współczesności), **ze szczególnym uwzględnieniem okresu panowania królów elekcyjnych do śmierci Jana III Sobieskiego (czyli okresu od 1572 do 1696 r.)**

Etap rejonowy

Obowiązuje zakres wiedzy i umiejętności wskazany do etapu szkolnego oraz dodatkowa wiedza pozyskana w oparciu o literaturę obowiązującą w etapie rejonowym.

Etap wojewódzki

Obowiązuje zakres wiedzy i umiejętności wskazany do etapu szkolnego i rejonowego oraz dodatkowa wiedza pozyskana w oparciu o literaturę obowiązującą w etapie wojewódzkim.

III. Wykaz literatury obowiązującej uczestników oraz stanowiącej pomoc dla nauczyciela

Etap szkolny

1) Podręczniki do nauczania historii w szkołach podstawowych dopuszczone do użytku szkolnego przez Ministra Edukacji Narodowej (obecnie Ministra Edukacji i Nauki),

2) „Atlas historyczny. Od starożytności do współczesności. Liceum ogólnokształcące i technikum. Zakres podstawowy i rozszerzony”, Wyd. Nowa Era.

Etap rejonowy

Literatura wskazana do etapu szkolnego oraz:

1) *„Pieniądz i społeczeństwo na ziemiach polskich" – praca zbiorowa, części 6 i 8 dostępne na stronie (należy kliknąć w odpowiedni link do części 6 i 8 oraz wypełnić ankietę):*

   https://www.mowiawieki.pl/index.php?page=page&id=69:

2) Materiały do zdalnej nauki historia on-line

   https://historia.org.pl/2020/03/20/materialy-do-zdalnej-nauki-historii-historia-on-line-lekcje-dla-szkoly-podstawowej-i-liceum/.

   Obowiązują następujące tematy z portalu:

XVI w.

- **Akt konfederacji warszawskiej, czyli jak Polska stała się najbardziej tolerancyjnym państwem w Europie**
- **Król Henryk Walezy, jego panowanie i ucieczka z Polski. Najjaśniejszy Panie, czemu uciekasz?**
- **Anna Jagiellonka – ostatnia przedstawicielka dynastii Jagiellonów**
- **Stefan Batory. Niedoceniony książę został wielkim monarchą**
- **Wojna polsko-rosyjska (1577–1582). W jej wyniku car rosyjski Iwan IV Groźny musiał zwrócić Polsce Inflanty**
- **Bitwa pod Byczyną. Zamoyski upokarza Habsburgów i gwarantuje tron Zygmuntowi III**
- **Polska spichlerzem Europy? Handel zbożem z Rzeczpospolitej na przełomie XVI i XVII w.**

XVII w.

- **Henryk Walezy. Jak Francuz został pierwszym polskim władcą elekcyjnym?**
- **Bitwa pod Kircholmem. Największe w historii zwycięstwo polskiej husarii nad Szwedami**
- **Bitwa pod Kłuszynem. Największy triumf Rzeczpospolitej Obojga Narodów nad Rosją w jej historii**
- **Władysław IV Waza był carem Rosji trzy lata. Dlaczego nie udała się próba stworzenia wielkiego polsko-rosyjskiego imperium?**
- **Zygmunt III Waza – nieszczęśliwy władca dwóch królestw**
- **Hetman nad hetmany. Stanisław Żółkiewski - wielki wódz i zdobywca Moskwy**
- **Dymitriady i wojna polsko-rosyjska (1609–1618). Czyli jak Polacy zdobyli Kreml**
- **Rozejm w Dywilinie. Po nim Polska była największa w całej swojej historii**
- **Bitwa pod Wiedniem. Największa szarża nowożytnej Europy**

- **System wyborczy w Polsce szlacheckiej. Jak można było zostać posłem na sejm w XVII w.?**
- **Polskie elekcje w XVII w.**
- **5 największych zwycięstw husarii w historii. Od Kircholmu po Wiedeń**
- **Największe zwycięstwa Polski nad Szwecją w historii. Wielkie triumfy polskiego oręża w wojnach ze Szwedami**

Etap wojewódzki

Literatura wskazana do etapu szkolnego i rejonowego oraz:

1) Paweł Klint, *Zrozumieć przeszłość 2. Historia. Podręcznik dla liceum ogólnokształcącego i technikum. Zakres rozszerzony*, Nowa Era, Warszawa 2021, s. 142-332, czyli rozdziały od II.5 (Rzeczpospolita Obojga Narodów) do końca IV.9 (Barok i sarmatyzm), wraz z Podsumowaniem rozdziału IV.